

naisuus. Kirja tarjoaa oivan katsauksen keskeisiin perheellistymistä koskeviin käsitteisiin ja havaintoihin Euroopassa yleensä ja etenkin tarkasteltavissa kohdemaissa. Lisäksi loppuyhteenvedo on mainio. Siinä keskustellaan myös empiirisistä havainnoista politiikkasuositusten näkökulmasta. Teoksessa tuodaan lisäksi hyvin esille epävarman työmarkkinatilanteen merkitys elämänsä ja perheellistymiseen liittyvissä suunnitel-

missä. Otaksun, että perheellistymistä tarkasteleville tutkijoille kirjan anti on toisaalla, artikkeleissa käytetyissä teorioissa ja näiden mallinuksissa empiirisesti sekä empiirisis- sä havainnoissa. Artikkelikokoelmat ovat joskus työlästä luettavaa yhteisenä kokonaisuutena ja kertomuksena, mutta tässä tavoitteessa kirja onnistui hyvin.

Mia Tammelin

Määräaikainen työ ja vanhemmuuden valinnat

■ *Närvi, Johanna. Määräaikainen työ, vakiuinen vanhemmuus. Sukupuolistuneet työurat, perheellistymisen ja vanhempien hoivaratkaisut. Tutkimus 122. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2014. 242 sivua.*

Johanna Närvin hiljattain julkaistu väitöskirja asettaa tutkimuksen keskipisteeksi työelämän määräaikaiset sopimukset ja niiden vaikutukset moniin vanhemmuuden keskeisiin kysymyksiin. Närvin tutkimus valottaa etenkin sitä, miten määräaikaiset työsuhteet koetaan perheen sisäisestä näkökulmasta, silloin kun on kyseessä elämän tärkeät päätökset lasten hankinnasta tulevaisuuden taloudelliseen turvaan. Pätkätyösuhteiden lisääntymässä Suomessa jatkuvasti Närvin tutkimus tuo merkittävää tietoa rakenteellisten olosuhteiden vaikutuksesta yksilön toimijuuteen ja perheellistymispäätöksiin tilanteessa, jossa työsuhteen jatkumisesta ei ole varmuutta. Kirjassa läpikäytävät perheiden kokemukset perustuvat haastatteluaineistoon, joka sisältää miehiä ja naisia - 29 isää tai äitiä - joiden

päivittäinen elämä ja tietoiset valinnat tapahtuvat pätkätyösuhteiden varjossa. Päätökset, kuten mikä on paras elämäntilanne ja työllisyysaste, jotta lapsia uskaltaa hankkia ja kuinka perhevapaat jaetaan pätkätöiden lomassa, heijastavat sukupuolistuneita käytäntöjä suomalaisissa perheissä. Siksi Närvin kirja toimii hienosti keskustelun aloittajana sekä työn sosiologian että sukupuolentutkimuksen kirjallisuudessa. Tutkimus on myös ajankohtainen perhesosiologian näkökulmasta, sillä määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevät tyypillisesti perheenperustamisikässä olevat naiset.

Väitöskirja koostuu yhdeksästä luvusta, joissa poraudutaan syvälle teoriaan yksilön toimijuudesta ja valinnoista (3. luku) sekä heteroseksuaalisten perheiden sisäisiin neuvotteluihin työstä ja perheestä (luvut 5–7). Näissä neuvotteluissa esille nousevat puolisoitten (ihanteelliset) käsitykset kodin työnjaosta, naisen ikääntymisestä sekä perheen taloudellisesta epävarmuudesta. Kysymysten asettelu seuraa kolmea toisiinsa liittyvää teemaa, joista ensimmäisessä pohditaan, miten määräaikainen työ muokkaa naisten ja mies-

ten käsityksiä perheenlistymisestä ennen kuin lapsenhankintapäätös on tehty. Närvin elämäkerrallisen haastatteluaineiston analyysissä (luku 5) etenkin naiset pitivät vakiuista työtä perheen perustamisen edellytyksenä, mutta myös muut asiat, kuten vanhene-
misen riskit raskaudelle, puolison työtilanteen vakaus ja tulot, vaikuttivat heidän päätökseensä tulla raskaaksi. Yllättävän harvoissa perheissä lapsen hankintaa oli lykätty jomman kumman (tai jopa molemman) puolison määräaikaisen työn takia. Toisaalta, etenkin korkeasti koulutetut naiset ja miehet olivat huolissaan työsuhteen jatkuvuudesta ja tulevaisuuden uramahdollisuuksista. Kyseessä on siten “itsestään selvä, monimutkainen valinta” (s.115), jossa henkilökohtaiset päätökset tehdään omien ihanteiden ja yhteiskunnallisten asetelmien (muun muassa työmarkkinoiden ja sosiaalipolitiikan sekä kulttuuristen odotusten) puitteissa. Määräaikaisuus lisää taloudellista epävarmuutta, mutta lapsen hankintaa se ei aseta täysin mahdottomaksi.

Toisessa Närvin yleistemoista tarkastellaan perheen perustamisvaihetta ja siihen liittyviä seuraamuksia. Luvussa 6 – “Vauva tulossa – ja kuinkas työlle kävikään” – elämäntarinoiden analyysi ajoittuu raskausaikaan, jolloin neuvottelut työn jatkumisesta sekä äitiyys- ja vanhempainvapaista tulevat ajankohtaiseksi työpaikalla ja kotona. On itsestään selvää, että määräaikaisessa työsuhteessa työskentelevillä on epävarmempi neuvotteluasema kuin vakinaisessa työsuhteessa olevilla työntekijöillä. Analyysissä tulevatkin esille vauvautisen paljastamistilanteen riskialttuus päätökselyä varten, sillä huonosti menneet neuvottelut voivat johtaa pahimmassa tapauksessa työsuhteen päättymiseen. Määräaikainen työsuhte monen haastateltavan kohdalla merkitsikin työsuhteen “luonnollista” päättymäkoh-
taa, sillä työsuhdetta ei monen osalta jatkettu äitiysvapaan jälkeen. Pätkätyöläisnaisille raskaudesta ilmoittaminen esimiehelle oli selvästi merkityksellisempi tilanne kuin miehille, joista useimmat eivät edes muistaneet koko tilannetta. Monilla naisilla oli sen sijaan

hyvinkin negatiivisia kokemuksia esimiehen tai -naisen kanssa käydyistä äitiysvapaaneuvotteluista, joissa he päätökselyä varten jäivät epävarmaan asemaan työn jatkumahdollisuudesta.

Kolmannen teeman puitteissa pohditaan lapsen syntymän jälkeisiä työn ja perheen ratkaisuja. Seitsemännessä luvussa, “Vanhempien työnjako ja hoivaratkaisut”, Närvi tarkastelee, miten epävakaa työtilanne vaikuttaa vanhempien työhönpaluun ajankohtaan lapsen saannin jälkeen. Haastatteluaineistosta tulee esiin, kuinka helppoa perheiden on luisua perinteiseen kodin työnjakoon ja sukupuolistuneisiin käytäntöihin etenkin silloin, kun jomman kumman vanhemman työura on epävarmempi kuin toisen. Kun päätökselysuhteet suomalaisessa työelämässä kasaantuvat perheenperustamisiässä oleville naisille, Närvi toteaa, että käytännössä perheet usein valitsevat äidin epävarman ja isän varmemman - tai ainakin suurempituloisemman - uran väliltä (s. 173). Näin ollen työn määräaikaisuus ja perinteiset, sukupuolistuneet kodin työnjaon käytännöt ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja mahdollisesti myös rajoittavat perheiden sisäistä tasa-arvoa, tasavertaista työnjakoa sekä molemman vanhemman uran yhtäläistä arvostusta.

Närvin analyysi on hienosäkeistä, ja teoria sekä aineisto limittyvät luontevasti läpi koko kirjan. Väitöskirjalle ominaiset metodikeskustelut (etenkin luvussa 4) ovat sekä alaan perehtymättömän lukijan että ammattilaisen ymmärrettävissä. Metodikeskustelu jatkuu analyysin lomassa myös itse tutkimusaineistoa käsittelevissä luvuissa. Närvin elämäkerrallisessa teemahaastattelumetodissa on mielenkiintoisia nyansseja, kuten tutkijan haastateltavalta pyytämä paperille piirretty oma elämänviiva (liite 4) ja sen pohdinta haastattelutilanteessa, mikä tuo tilanteeseen konkreettisia ja kirkkaita välähdyksiä kokemusten henkilökohtaisesta merkityksestä haastateltavalle ja syvyyttä tutkijan analyysille. Näiltä osin väitöskirja toimii hyvänä oppaana myös kvalitatiivisten menetelmien opiskelijoille.

Kirjassa käytetty keskustelevala kirjoitustyyli hieman vaikeuttaa teemojen ja asiakokonaisuuksien löytämistä tekstistä, mutta suhteellisen yksityiskohtainen sisällysluettelo auttaa lukijaa paikantamaan oman kiinnostuksen kohteena olevat tutkimustulokset.

Kirjan lopussa Närvi tarjoaa joitakin sosiaalipoliittisia kannanottoja varsinkin työelämää edustaville osapuolille. Hän suosittaa erityisesti työpaikkakohtaisia muutoksia määräaikaisten työntekijöiden kohteluun ja käytäntöihin ennemmin kuin koko maan kattavia työ ja perhepoliittisia ratkaisuja. Miksi ei työnantajallekin olisi suotuisaa kohdella pätkätyöntekijöitä vakituisten vertaisina, tukea niitä määräaikaista, jotka haluavat pitää vanhempainvapaan ja tarjota pienten lasten äideille mahdollisuuden osa-aikatyöhön juuri silloin, kun lapsi on pieni? Se, millä keinoilla työpaikkakohtaista kulttuuria sitten voitaisiin muut-

taa, jää hieman epäselväksi. Toisaalta Närvin peräänkuuluttama, työorganisaatiokohtainen määräaikaisten työntekijöiden arvostaminen ja siihen liittyvä muutosprosessi avaavat uusia tulevaisuuden tutkimuskysymyksiä.

Kokonaisuudessaan kirja on monipuolinen kannanotto suomalaiseen määräaikaistyöhön ja sen vaikutuksiin työntekijöiden elämään, taloudelliseen turvaan ja perheen valintoihin. Suosittelem kirjaa niille, joiden työkuvaan kuuluu perheystävällisempien työkäytäntöjen ja organisaatiokulttuurien innovointi ja tutkimus. Teos toimii myös oppikirjana työ-, perhe- ja sukupuolentutkimuksen opintokokonaisuuksissa, joissa toimijuuden teoria sekä haastateltavien elämä- ja työratkaisut tulevat varmasti herättämään vilkasta keskustelua.

Marjukka Ollilainen

Töiden jälkeen vanhuus?

■ *Ojala, Hanna & Pietilä, Ilkka (toim.) Miestä puhetta. Miehät, ikääntyminen ja vanhenemisen kulttuuriset mallit. Tampere: University Press. 2013. 308 sivua.*

Äksyilyään vuosia kirjallisuudessa, teattereidien lavoilla ja mediassa *Mielensäpahoittaja* valloitti Suomen valkokankaat syksyllä 2014. Samalla kun *Mielensäpahoittaja* naurattaa suomalaisen mielenmaiseman kliseillä, se edustaa hegemonista vanhuskuvaa, sotasukupolven työorientoitunutta maalaisiijää. Tosielämän suuret ikäluokat haastavat kliseisen kuvan työelämästä eläkkeelle vyyryessään. Vanhu(u)skäsitysten purkutalkoi-

siin osallistuvat myös useamman sukupolven tutkijat Hanna Ojalan ja Ilkka Pietilän toimittamassa teoksessa *Miestä puhetta: Miehät, ikääntyminen ja vanhenemisen kulttuuriset mallit*.

Miehät ovat pitkään tehneet taivalta sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvopolitiikan marginaaleissa. Miesten suhteellinen valta monilla elämänaalueilla ja monilla mittareilla mitattuna sekä miesten keskinäinen polariisaatio ovat omalta osaltaan ehkäisseet miehiä koskevien ongelmien tematisoitumista sukupuolikäsitteinä. Kuitenkin viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana suomalainen ihmistieteiden tutkimuskenttä on aihe ai-